

Яська Наталя Василівна
молодший науковий співробітник
відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України, м. Київ

аналіз використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень

Нині, оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень із використанням інформаційно-цифрових технологій набуває важливого значення. Адже, якість та ефективність проведених досліджень, а також індекс цитування наукових та науково-педагогічних працівників свідчить про їх інформаційно-комунікаційну компетентність. Тому, аналіз проблеми використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень в Україні дозволив зробити висновок, що універсальної методики для оцінювання результативності педагогічних досліджень немає.

Проаналізувавши, вітчизняні та зарубіжні наукові джерела визначено, що у науково-педагогічних джерелах описано безліч параметрів та критеріїв оцінювання результативності педагогічної діяльності та науково-педагогічних досліджень, що піддаються кількісному визначенню, вимірюванню та порівняльному аналізу на засадах кваліметричного підходу. Розв'язанням проблем оцінювання дослідницької діяльності вчених і наукових установ, що здійснюється за допомогою бібліометричних та наукометричних показників, займалися вітчизняні вчені Т. Борисова, В. Горовий, І. Єгорченко, О. Жабін, Є. Кухарчук, Л. Костенко, О. Кузнецов, С. Назаровець, Т. Симоненко, А. Das, L. Leydesdorff, P. Wouters, L. Bornmann та ін. Особливості застосування інформаційних систем, інструментів і баз даних наукометрії для об'єктивного оцінювання наукових результатів у галузі соціально-економічних та гуманітарних наук вивчали А. Камінська, В. Кравченко, В. Осецький, С. Назаровець, А. Старостіна, М. Amin, Н. Moed, М. Luwel, А. Nederhof, L. Sile тощо. Питання методології проведення, оцінювання якості, впровадження результатів педагогічних досліджень та інформаційно-аналітичної підтримки таких робіт стали предметом досліджень В. Бикова, С. Гончаренка, С. Іванової, В. Лугового, Л. Лупаренко, І. Регейло, О. Спіріна, С. Сисоєвої, А. Яцишин та ін. Проте, малодослідженим залишається питання щодо використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень.

Оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень проводиться з метою підвищення якості освітнього процесу, ефективності науково-педагогічної роботи, зростання рівня професійної компетентності наукових та науково-педагогічних працівників.

Варто наголосити, що у галузі психолого-педагогічних наук результатами науково-дослідних фундаментальних робіт є теорії, концепції, закони, закономірності, принципи, методи, гіпотези, моделі тощо. Для прикладних досліджень – нові методи розв'язання проблем, технологічні рішення, експериментальні зразки, педагогічні та психологічні розробки тощо [1].

Аналізуючи критерії оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень, варто описати, які продукти відносяться до результатів досліджень. Так, дослідники [1-6] вказують, що моніторинг результатів досліджень реалізуються в:

- науковій продукції (монографії, статті у фахових журналах та збірниках наукових праць, матеріали конференцій тощо або їх рукописи);
- навчальній продукції (навчальні програми, підручники, навчальні, навчально-методичні, методичні, навчальні наочні посібники, курси, тексти, конспекти лекцій, методичні рекомендації, хрестоматії, зібрання творів, практикуми, альбоми або їх рукописи);

- засоби навчання (навчально-наочні ігрові посібники, атласи, навчальні карти, відео- та аудіовізуальні засоби навчання, електронні засоби навчального призначення, електронні засоби загального призначення);

- електронних ресурсах (зокрема вебсайти, вебпортали);

- довідковій продукції;

- державних стандартах освіти, навчальних планах;

- аналітичних матеріалах;

- матеріалах до державних доповідей;

- експертних висновках, зокрема щодо актуальних проблем освіти і науки, освітніх інновацій, навчальної літератури, засобів навчання, проєктів нормативно-правових документів, державних і галузевих програм;

- рекомендаціях конференцій, інших науково-практичних заходів;

- інформаційних, бібліографічних, реферативних виданнях, дайджестах тощо.

Наукові статті є важливим, проте не єдиним і не визначальним складником в оцінюванні якості виконаних науково-дослідних робіт у галузі педагогічних наук. Значно більшої уваги потребує наукова продукція у вигляді монографій, книжкова навчальна, навчально-методична та виробнича продукція – підручники, посібники, зібрання творів та збірники наукових праць, хрестоматії, енциклопедії, словники, наукові довідники, а також цифрові освітні ресурси навчального призначення, управління та підтримки наукових досліджень. До такої продукції за критерій використання доцільно взяти кількість переглядів та завантажень їх електронних копій із відкритих цифрових сховищ, а для мережеских освітніх ресурсів – кількість та тривалість їх переглядів [1].

Аналіз відкритих цифрових систем та розгляд їх сервісів дає змогу стверджувати, що наявний їх перелік та функціональність може бути основою нової системи оцінювання науково-педагогічних досліджень, у якій ключову роль має відігравати запропонована аналітична модель використання електронних копій наукової продукції як інформаційного ресурсу та використання систем альтметрики. Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробленні науково-обґрунтованих методик використання сервісів відкритих цифрових систем, визначенні ставлення науковців до моделі публікацій з відкритим доступом та до використання аналітичних інструментів в оцінюванні результатів соціогуманітарних досліджень, зокрема психолого-педагогічних [1].

Проаналізувавши різноманітні інформаційно-комунікаційні технології, було виокремлено інформаційно-цифрові технології, які сприятимуть оцінюванню результативності науково-педагогічних досліджень:

✓ системи цифрових інституційних бібліотечних систем (EPrints);

✓ цифрові платформи наукометричних баз відкритого та обмеженого доступу (WoS або Clarivate Analytics, Scopus);

✓ цифрові системи інтеграції метаданих бібліотечних інформаційних ресурсів (OAI-PMH), бібліометричні систем;

✓ статистичні модулі/плагінів цифрових журнальних систем, зокрема на OJS;

✓ спеціалізовані цифрові системи підтримки експертиз проєктів та оцінювання результатів педагогічних досліджень, зокрема "Наука в університетах";

✓ цифровий ідентифікатор об'єкта (DOI) передусім для наукових статей та фахових журналів;

✓ система антиплагиату (наприклад в режимі он-лайн (Unicheck)) ;

✓ сервіс Google Analytics;

✓ платформа EDU Conference;

✓ електронні соціальні мережі для висвітлення результатів науково-педагогічних досліджень – створення профілів наукових колективів, груп, блогів, проведення прямих трансляцій наукових заходів (Facebook, Blogger, LinkedIn, YouTube та ін.) тощо.

Аналіз інформаційно-цифрових технологій та розгляд їх сервісів дає змогу стверджувати, що наявний їх перелік та функціональність може бути основою нової системи оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень.

Отже, використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень дозволяє виокремити кількісні та якісні показники і суттєво впливати на ефективність проведення науково-педагогічних досліджень.

У подальших дослідженнях варто детально описати застосування інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю., Спірін О. М., Білощицький А. О. та ін. Відкриті цифрові системи в оцінюванні результатів науково-педагогічних досліджень. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Вип. 1 (75). С. 294-315.

2. Луговий В. І., Регейло І. Ю., Базелюк Н. В., Базелюк О. В. Глобальна цифровізація освітньо-наукового простору і виклики модернізації наукової періодики НАПН України, Інформаційні технології і засоби навчання, 2019.т. 73, № 5, с. 264–283.

3. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне, Україна: Волинські береги, 2013. 360 с.

4. Спірін О. М., Яцишин А. В., Іванова С. М., Кільченко А. В. та Лупаренко Л. А. Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. т. 59, № 3, с. 134–154. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1694/1180>.

5. Спірін О. М., Яцишин А. В., Іванова С. М., Кільченко А. В. та Лупаренко Л. А. Використання електронних систем відкритого доступу для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. т. 55, № 5, с. 136–174. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1501/1094>.

6. Спірін О. М. та ін. Використання електронних відкритих систем для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень: короткий термінологічний словник. Київ, Україна: ІТЗН НАПН України. 2017. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707056>.